

Київський університет імені Бориса Грінченка
Факультет інформаційних технологій та управління
(назва інституту, факультету, коледжу)

Кафедра фінансів та економіки
(назва кафедри, циклової комісії)

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
_____ (Жильцов О.Б.)
« 11 » _____ 09 2019р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ ТА СТРАХУВАННЯ

(повна назва навчальної дисципліни за навчальним планом)

для студентів

спеціальності 072 "Фінанси, банківська справа та страхування"
(шифр і назва спеціальності)

освітнього рівня першого (Бакалаврського)
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми 072.00.01 "Фінанси і кредит"
(шифр і назва освітньої програми)

2019

Розробники:

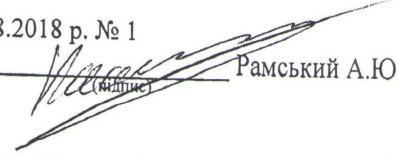
кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та економіки
Сосновська Ольга Олександрівна

Викладачі:

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри фінансів та економіки
Сосновська Ольга Олександрівна

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри фінансів та економіки

Протокол від 30. 08.2018 р. № 1

Завідувач кафедри Рамський А.Ю.

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми 072.00.01 Фінанси і кредит

30. 08.2018 р.

Керівник освітньої програми Васечко Л.І.

Робочу програму перевірено

___ . ___ . 20__ р.

Заступник директора/декана Мельник І.Ю.

Пролонговано:

на 2019/2020 н.р. (підпис) Рамський А.Ю. (ПІБ), «19» 08 2019 р., протокол № 1

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» ___ 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» ___ 20__ р., протокол № _____

на 20__/20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «___» ___ 20__ р., протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	5 кредитів / 150 годин	
Курс	4	
Семестр	7	
Кількість змістових модулів з розподілом:	4	
Обсяг кредитів	5	
Обсяг годин, в тому числі:	150	
Аудиторні	56	
Модульний контроль	8	
Семестровий контроль	30	
Самостійна робота	56	
Форма семестрового контролю	іспит	

Мета дисципліни – послідовне формування у студентів знання основних положень теорії і практики страхового захисту інтересів юридичних і фізичних осіб на випадок настання ризикових ситуацій.

Завдання навчальної дисципліни:

- сформувані у студентів розуміння поняття ризику та методологічних підходів щодо його управління шляхом використання системи страхового захисту;
- сформувані здатність самостійно мислити, ідентифікувати та аналізувати різні види ризиків та приймати рішення щодо управління ними;
- засвоїти об'єктивну необхідність, сутність та роль страхування в оптимізації ризиків в умовах формування ринкових відносин.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

знати:

- категоріальний апарат ризикології та страхової галузі;
- економічну сутність та види ризиків;
- особливості ризик-менеджменту та етапи його реалізації
- економічну природу та доцільність страхування;
- структуру страхового ринку та особливості його функціонування як елемента фінансової системи держави;
- методику розрахунку тарифних ставок у страхуванні;
- фінансово-економічні аспекти страхової діяльності як специфічного виду підприємницької діяльності.

вміти:

- застосувати отримані знання в практичній діяльності в різних

підрозділах страхових компаній;

- застосувати отримані знання для проведення актуарних розрахунків;
- застосувати отримані знання при розробках нових видів страхування;
- застосувати отримані знання у проведенні маркетингових досліджень страхового ринку;
- застосувати отримані знання в організації страхової справи.

Структура навчальної дисципліни Тематичний план для денної форми навчання

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					Самостійна
		Аудиторна:					
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Теоретичні аспекти ризик-менеджменту							
Тема 1. Сутність ризику та його економічний зміст	10	2	2				6
Тема 2. Класифікація ризиків	8	2	2				4
Тема 3. Сутність ризик-менеджменту та його функції	14	4	4				6
Модульний контроль	2	2					
Разом	34	8	8				16
Змістовий модуль 2. Загально-теоретичні основи страхування							
Тема 4. Сутність, принципи та роль страхування	10	4	2				4
Тема 5. Класифікація страхування	8	2	2				4
Тема 6. Управління страховими ризиками	10	2	2				6
Модульний контроль	2	2					
Разом	30	8	6				14
Змістовий модуль 3. Основи функціонування страхового ринку							
Тема 7. Загальна характеристика страхового ринку	10	2	4				4
Тема 8. Організація та управління страховою діяльністю	8	2	2				4
Тема 9. Методичні основи розрахунку тарифних ставок	14	4	4				6
Модульний контроль	2	2					
Разом	34	8	10				14
Змістовий модуль 4. Фінансово-економічні засади страхової діяльності							
Тема 10. Доходи, витрати і прибуток страховика	10	2	2				6
Тема 11. Фінансова надійність страхової компанії	10	2	2				6
Модульний контроль	2	2					
Разом	22	4	4				12
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього	150	28	28				56

Примітка: слід зазначати також теми, винесені на самостійне вивчення.

Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Теоретичні аспекти ризик-менеджменту

Тема 1. Сутність ризику та його економічний зміст

Природа ризику. Економічна сутність та джерела ризику в ринкових умовах господарювання. Генезис ризику як економічної категорії. Розмежування понять ризик, загроза, небезпека. Основні риси ризику. Функції ризику (стимулююча, захисна, компенсуюча, соціально-економічна, інноваційна, регулююча, аналітична). Невизначеність та умови виникнення ризику. Фактори та характеристики ризику.

Тема 2. Класифікація ризиків

Підходи до класифікації ризиків у різних теоріях. Ознаки класифікації ризиків (за сферою виникнення, за часом виникнення, за систематичністю виникнення, за наслідками впливу, за ступенем керованості, за видами діяльності). Особливості класифікації ризиків у різних галузях управлінської та господарської діяльності. Види ризиків (фінансові, комерційні, виробничі, маркетингові).

Тема 3. Сутність ризик-менеджменту та його функції

Поняття ризик-менеджменту, його мета і завдання. Організація управління ризиками на підприємстві. Функції ризик-менеджменту: функція об'єкта управління та функція суб'єкта управління. Основні принципи побудови ризик-менеджменту на підприємстві. Етапи управління ризиком. Основні методи ризик-менеджменту. Аналіз, систематизація, квантифікація, мінімізація, нейтралізація ризиків. Стратегія та тактика ризик-менеджменту.

Змістовний модуль 2. Загально-теоретичні основи страхування

Тема 4. Сутність, принципи і роль страхування

Природа і еволюція страхування. Сутність страхування, значення страхового захисту. Зміст страхування як економічної категорії. Принципи страхування. Функції страхування: ризикова, створення і використання страхових резервів, формування страхових резервів, заощадження коштів, превентивна, інвестиційна. Роль страхування в умовах формування ринкової економіки. Системи страхування: страхування за дійсною вартістю майна, страхування за системою пропорційної відповідальності, страхування за системою першого ризику, страхування за системою "дробової частини", страхування за відновлювальною вартістю. Поняття франшизи (умовна та безумовна).

Тема 5. Класифікація страхування

Класифікація страхування за об'єктами, суб'єктами, сферами страхування. Найістотніші класифікаційні ознаки. Історичні ознаки. Економічні: сфера діяльності, спеціалізація, об'єкти страхування, статус страхувальника, статус страховика. Юридичні: за вимогами міжнародних угод і внутрішнього законодавства, за формою проведення. Галузі, підгалузі та види страхування. Форми страхування: добровільне, обов'язкове. Розвиток форм і видів страхування в умовах ринкової економіки.

Тема 6. Управління страховими ризиками

Страховий інтерес і страховий ризик. Роль ризику в страхуванні. Ризикові обставини. Страхові і нестрахові ризики. Ознаки страхового ризику. Вірогідність ризику. Загальна оцінка: частота настання події у певному місці та часі; величина збитків, тобто величина від'ємного відхилення фактичного результату від очікуваного. Типи ймовірностей: математична (априорна), статистична

(апостеріорна), експертна (естиматична). Страховий випадок. Етапи управління страховими ризиками. Методи управління страховими ризиками.

Змістовний модуль 3. Основи функціонування страхового ринку

Тема 7. Загальна характеристика страхового ринку

Необхідність та соціально-економічна природа страхового ринку. Структура страхового ринку: інституціональна, територіальна, галузева та організаційна. Класифікація суб'єктів і об'єктів страхового ринку та його сегментація. Внутрішня система та зовнішнє середовище страхового ринку. Система внутрішніх та зовнішніх факторів, що впливають на функціонування страхового ринку.

Тема 8. Організація та управління страховою діяльністю

Поняття страхової діяльності. Особливості страхової діяльності як специфічного виду підприємництва. Організаційно-правові форми створення страховиків. Організація страхової справи, порядок створення, ліквідації та реорганізації страховиків, особливості побудови їх організаційної структури. Ліцензування страхової діяльності. Необхідність, мета та методи державного регулювання страхової діяльності.

Тема 9. Методичні основи розрахунку тарифних ставок

Показники страхової статистики. Сутність та завдання актуарних розрахунків. Актуарна калькуляція. Сутність тарифної політики страховика. Поняття страхового тарифу. Верхня та нижня межа страхового тарифу. Методика розрахунку тарифних ставок з ризикових та інших видів страхування. Нетто-тариф та бруто тариф. Розрахунок страхової премії.

Змістовний модуль 4. Фінансово-економічні засади страхової діяльності

Тема 10. Доходи, витрати і прибуток страховика.

Доходи від страхової діяльності: зароблені страхові платежі за договорами страхування та перестраховування, комісійні винагороди за перестраховування, частки від страхових сум та страхових відшкодувань, сплачені перестраховиками. Доходи від інвестиційної діяльності та розміщення тимчасово вільних коштів, доходи від інших операцій. Структура витрат страховика, які утворюють собівартість страхових послуг: витрати на виплату страхових сум та страхових відшкодувань, відрахування в централізовані страхові резервні фонди, відрахування в технічні резерви, витрати на проведення страхування, інші витрати. Прибуток страховика. Страхові операції та їх фінансова результативність.

Тема 11. Фінансова надійність страхової компанії

Менеджмент фінансових результатів страхової діяльності. Орієнтація на фінансову стабільність страхових операцій. Планування в страховій компанії. Оцінка фінансових результатів діяльності страховика. Оцінка платоспроможності страховика. Фактичний та нормативний запас платоспроможності. Коефіцієнт платоспроможності страховика.

Контроль навчальних досягнень

Система оцінювання навчальних досягнень студентів

№ з/п	Вид діяльності студента	Макс. кількість балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
			Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість	Кількість одиниць	Максимальна кількість
1	Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	4	4	2	2
2	Відвідування семінарських занять	1	4	4	3	3	5	5	2	2
3	Виконання завдань для самостійної роботи	5	3	15	3	15	3	15	2	10
4	Робота на практичних (семінарських) заняттях	5	4	20	3	15	5	25	2	10
5	Виконання модульної контрольної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом				68		62		74		49
Екзамен			40							
Максимальна кількість балів: 293										
Розрахунок коефіцієнта: 293 / 100 = 2,93										

Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	Бали
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I			
Теоретичні аспекти ризик-менеджменту			
1	Сутність ризику та його економічний зміст	6	5
2	Класифікація ризиків	4	5
3	Сутність ризик-менеджменту та його функції	6	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II			
Загально-теоретичні основи страхування			
4	Сутність, принципи і роль страхування	4	5
5	Класифікація страхування	4	5
6	Управління страховими ризиками	6	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III			
Основи функціонування страхового ринку			
7	Загальна характеристика страхового ринку	4	5
8	Організація та управління страховою діяльністю	4	5
9	Методичні основи розрахунку тарифних ставок	6	5
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ IV			
Фінансово-економічні засади страхової діяльності			
10	Доходи, витрати і прибуток страховика	6	5
11	Фінансова надійність страхової компанії	6	5
Разом		56	55

Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання

Поточний контроль за результатами виконання контрольних (модульних) робіт передбачає оцінювання теоретичних знань та практичних умінь і навичок, які студент набув після завершення вивчення навчального

матеріалу змістового модуля з дисципліни. Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в аудиторії.

Модульний контроль проводиться у формі контрольної роботи за кожним модулем. Контрольні (модульні) роботи включають тестування, відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань та ситуацій.

Сума балів, накопичених студентом за виконання модульних контрольних робіт свідчить про ступінь оволодіння ним програмою навчальної дисципліни на конкретному етапі її вивчення.

Критерії оцінювання модульного контролю з дисципліни наступні:

20-25 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань, тестових та практичних завдань.

15-20 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки.

10-15 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки.

1-10 балів – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань та практичних завдань, допускаючи при цьому суттєві неточності.

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичних питань та практичних завдань.

Форми проведення та критерії оцінювання модульного контролю

Модулі	Теми дисципліни	Форма контролю	Максимальна сума балів
I	Теми 1, 2, 3 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
II	Теми 4, 5, 6 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
III	Теми 7, 8, 9 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів
IV	Теми 10, 11 згідно з тематичним планом дисципліни	контрольна робота	25 балів

Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання

Семестровий контроль – це підсумкове оцінювання результатів навчання студента за семестр, що здійснюється в університеті у формі

екзамену. На підсумковий семестровий контроль виносяться питання, тести, задачі, що передбачають перевірку розуміння студентами навчального матеріалу дисципліни в цілому та рівня сформованості відповідних компетентностей після опанування курсу. Підсумковий семестровий контроль оцінюється від 0 до 40 балів, до яких додаються результати поточного модульного контролю від 0 до 60 балів, що переводиться у національну шкалу та шкалу ECTS для отримання рейтингової оцінки знань студента.

Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю

1. Охарактеризуйте економічну сутність та роль ризику в ринкових умовах господарювання.
2. У чому полягає невизначеність та виникає ситуація настання ризику?
3. Назвіть фактори, функції та характеристики ризику.
4. Які класифікаційні ознаки та види ризиків?
5. У чому полягає економічна сутність ризик-менеджменту та завдання у сучасних ринкових умовах?
6. Назвіть функції ризик-менеджменту та фактори, що визначають організаційну основу ризик-менеджменту на підприємстві.
7. Які основні принципи побудови системи ризик-менеджменту на підприємстві?
8. Які існують методи та етапи управління ризиком?
9. Охарактеризуйте страхування як метод управління ризиком.
10. Охарактеризуйте необхідність та сутність страхування.
11. Назвіть та охарактеризуйте функції та принципи страхування.
12. Назвіть та охарактеризуйте суб'єктів та об'єктів страхування.
13. Дайте характеристику системам страхування.
14. Визначте основні поняття та терміни, які застосовуються у страхуванні.
15. Дайте характеристику страховій класифікації.
16. Дайте визначення сутності, ролі та місця ризиків у страхуванні.
17. Наведіть класифікацію ризиків.
18. У чому полягає організація менеджменту ризиків у страхуванні?
19. Дайте загальну характеристику страхового ринку.
20. Наведіть функції та принципи функціонування страхового ринку.
21. Дайте характеристику учасникам страхового ринку.
22. Охарактеризуйте фактори, що впливають на функціонування страхового ринку.
23. Дайте характеристику внутрішньому та зовнішньому оточенню страхового ринку.
24. Охарактеризуйте страхову компанію як фінансового посередника та форми її організації.
25. Що являє собою договір страхування та які основні особливості його укладання?
26. Наведіть особливості порядку створення, реорганізації та ліквідації страховика.

27. Яким чином здійснюється державний контроль та регулювання страхового ринку?
28. У чому полягає організація та управління страховою діяльністю?
29. У чому полягає сутність та призначення актуарних розрахунків?
30. Яка структура тарифної ставки страховика?
31. Наведіть методика розрахунку тарифної ставки.
32. Дайте характеристику показникам страхової статистики.
33. Дайте характеристику доходам, видаткам та прибутку страховика.
34. Яким чином можна оцінити платоспроможність страховика?
35. У чому полягає ефективність діяльності страхової компанії та яка система показників її оцінки?

Шкала оцінювання: рейтингова оцінка та оцінка за стобальною шкалою

Рейтингова оцінка	Сума балів за всі види навчальної діяльності	Значення оцінки
A	90-100	Відмінно — відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81	Добре - в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68	Достатньо - мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59	Незадовільно з можливістю повторного складання - незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу - досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Шкала відповідності оцінок

Оцінка	Кількість балів
Відмінно	100-90
Дуже добре	82-89
Добре	75-81
Задовільно	69-74
Достатньо	60-68
Незадовільно	0-59

Навчально-методична карта дисципліни

Разом: 180 год., лекції – 28 год., семінарські заняття – 28 год., модульний контроль – 8 год., самостійна робота – 56 год., семестровий контроль – 30 год.

Модулі	Змістовий модуль I			Змістовий модуль II			Змістовий модуль III			Змістовий модуль IV	
Назва модуля	Теоретичні аспекти ризик-менеджменту			Загально-теоретичні основи страхування			Основи функціонування страхового ринку			Фінансово-економічні засади страхової діяльності	
Лекції	1	2	3,4	5,6	7	8	9	10	11,12	13	14
Теми лекцій	Сутність ризику та його економічний зміст	Класифікація ризиків	Сутність ризик-менеджменту та його функції	Сутність, принципи і роль страхування	Класифікація страхування	Управління страховими ризиками	Загальна характеристика страхового ринку	Організація та управління страхового діяльністю	Методичні основи розрахунку тарифних ставок	Доходи, витрати і прибуток	Фінансова надійність страхової компанії
Теми семінарських занять	Сутність ризику та його економічний зміст	Класифікація ризиків	Сутність ризик-менеджменту та його функції	Сутність, принципи і роль страхування	Класифікація страхування	Управління страховими ризиками	Загальна характеристика страхового ринку	Організація та управління страхового діяльністю	Методичні основи розрахунку тарифних ставок	Доходи, витрати і прибуток	Фінансова надійність страхової компанії
Самостійна робота	15 балів			15 балів			15 балів			10 балів	
Поточний контроль	МК – 25 балів			МК – 25 балів			МК – 25 балів			МК – 25 балів	
ПК	Екзамен – 40 балів										

Рекомендовані джерела Основна (базова)

1. Безугла В.О. Страхування [Текст]: навчальний посібник / В. О. Безугла, І. І. Постіл, Л. П. Шаповал; М-во освіти і науки України, Кременчук. держ. політех. ун-т ім. М. Остроградського. – Київ : Центр учбової літератури, 2008. – 582 с.
2. Белов П.Г. Управление рисками, системный анализ и моделирование: учебник и практикум / П.Г. Белов. – М.: Издательство Юрайт, 2016. – 272 с.
 1. Білюк А. В. Розвиток взаємодії державних та ринкових методів регулювання страхової діяльності в Україні / А. В. Білюк // Держава та регіони. – 2010. – №1. – С. 5-10.
 2. Волосович С. В. Економічна сутність кредитного страхування / С. В. Волосович // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – №2. – С. 250-255.
 3. Вяткин В. Н. Риск-менеджмент: учебник / В. Н. Вяткин, В. А. Гамза, Ф. В. Маевский. – М.: Издательство Юрайт, 2015. – 353 с.
 4. Галієв Р. Страхування життя в пенсійній системі України / Р. Галієв // Фінансовий ринок України. – 2012. – №3. – С. 20-22.

5. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій: Навч. посіб. / О.О. Гаманкова. – К.: КНЕУ, 2007. – 328 с.
6. Говорушко Т.А. Страхові послуги. Підручник / Т.А. Говорушко – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 376 с.
7. Дудар Т.Г. Інноваційний менеджмент [Текст]: навчальний посібник / Т. Г. Дудар, В. В. Мельниченко; Міністерство освіти і науки України, Тернопільський національний економічний університет. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 254 с.
8. Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про страхування» від 4 жовтня 2001 р. №2745-III // Урядовий кур'єр. – 2001. – 7 листопада.
9. Залетов О. М. Страхування: Навчальний посібник/ За ред. д.е.н. Слюсаренко О. О. – К.: Міжнародна агенція «БІЗОН», 2003. - 320 с.
10. Клапків М. С. Страхування фінансових ризиків: монографія / М.С.Клапків – Тернопіль: Економічна думка, Карт-бланш. – 2002. – 570 с.
11. Кнейснер О.В. Страхування: Навчальний посібник / О.В. Кнейснер – Тернопіль: «Економічна думка». – 2008. – 188 с.
12. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент [Текст]: підручник для студентів вищихнавчальних закладів / Г. О. Крамаренко, О. Є. Чорна; Дніпропетр. Ун-текономіки та права. – 2-ге вид. – Київ: Центр учбової літератури, 2009. – 520 с.
13. Лельчук А. Риск-менеджмент, платежеспособность и управление капиталом. [Електроннийресурс]. – Режим доступу: <http://www.actuary-ai.ru>.
14. Ліцензійні умови провадження обов'язкового страхування цивільної відповідальності власників наземних транспортних засобів. Затверджені Держфінпослуг 23 грудня 2004 року // www.dfp.gov.ua // Нормативно-правова база.
15. Паращак О. Страхування фінансових ризиків. Страхування кредитних ризиків / О. Паращак, Н. Лисенко// Страхова справа. – 2003. – № 2. – С 28-37.
16. Плиса В.Й. Страхування [Текст]: підручник / В. Й. Плиса. – Київ: Каравела, 2010. – 472 с.
17. Положення про особливості укладання договорів обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Затверджено Держфінпослуг № 673 від 27.10. 2011 року. // www.dfp.gov.ua.
18. Правила розміщення страхових резервів зі страхування життя: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 26.11.2004 р. № 2875 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/upz/2875/html](http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/upz/2875/html).
19. Правила формування, обліку та розміщення страхових резервів за видами страхування, іншими, ніж страхування життя: Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 17.12.2004 р. № 3104 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/upz/3104.html](http://www.dfp.gov.ua/fileadmin/downloads/upz/3104.html).
20. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів. Закон України від 1 липня 2004 року (зі змінами) // www.rada.gov.ua
21. Сорока П.М. Економічні та фінансові ризики [Текст]: навчальний посібник для дистанційного навчання / П. М. Сорока, Б. П. Сорока; Відкритий міжнародний університет розвитку людини "Україна". – Київ: Університет "Україна", 2009. – 265 с.
22. Страхові послуги: підручник / С.С. Осадець, Т.М. Артюх, О.О. Гаманкова та ін.; Кер. авт. кол. й наук. ред. проф. С.С. Осадець і доц. Т.М.Артюх. – К.: КНЕУ, 2007. – 464 с.
23. Страхування [Текст]: навчальний посібник / Л. М. Горбач, О. Б. Каун. – Київ : Кондор, 2011. – 529 с.
24. Страхування: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. напряму підгот. 6.030508 «Фінанси і кредит» / Т. А. Говорушко, В. М. Стецюк; Міністерство освіти і науки України, Національний університет харчових технологій. – Львів: Магнолія 2018. – 323 с.

25. Страхування: підручник / За ред. В.Д.Базилевича. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
26. Страхування: підручник/ Кер. авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець. Вид. 2-е, переробл. і доп. - К.: КНЕУ, 2002. -599 с.
27. Страхування: підручник/ Керівник авт. кол. і наук. ред. С.С. Осадець. — 3-те вид. — К.: КНЕУ, 2006. — 599 с.
28. Тринчук В. Страховий продукт в системі маркетингу: сутність та класифікація/ В. Тринчук // Страхова справа. – 2002. - № 3. – С. 78-81.
29. Уткин Э.А. Риск-менеджмент. – М.: Анкил, 1998. – 255с.
30. Филонюк А.Ф. Страховая индустрия Украины: стратегия развития. Монография./А.Ф. Филонюк, А.Н. Залетов. – Киев. – Международная агенция «БИЗОН», 2008. – 448 с.
31. Фомичев А. Н. Риск-менеджмент: учебник/ А. Н. Фомичев. – М.: Дашков и К, 2016. – 372 с.
32. Шумелда Я.П. Страхування: Навчальний посібник. Видання друге, розширене/ Я.П. Шумелда. – К.: Міжнародна агенція “БІЗОН”, 2007. – 384 с.
33. Яворська Н. В. Страхові послуги: Навч. посібник / Н. В. Яворська – К.: Знання, 2008. – 354 с.

Додаткова

1. Антикризисный менеджмент [Текст]: навчальний посібник /Національний авіаційний університет. – Київ : Центр учбової літератури, 2016
2. Бортнікова Є.В. Історія походження та сутність понять «ризик», «ризик-менеджмент» та «операційні ризики» / Є.В. Бортнікова // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2012. -№8. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1336> .
3. Бабич В.П., Посохов І.М. Аналіз російських наукових шкіл ризик-менеджменту / В.П. Бабич, І.М. Посохов // Бізнес Інформ. – 2013. - №8. – С. 325-330.
4. Верховна Рада України: офіційний веб-сайт: – Режим доступу: <http://rada.gov.ua>.
5. Дикун Л.В., Дрейчук Т.В. Ризики страхових компаній: суть та причини виникнення / Л.В. Дикун, Т.В. Дрейчук – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/32_PVMN_2011/Economics/3_98207.doc.htm .
6. Донець Л.І. Економічні ризики та методи їх вимірювання: навчальний посібник / Л.І. Донець. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 312 с. – Режим доступу: http://shron.chtyvo.org.ua/Donets_Liubov/Ekonomichni_ryzyky_ta_metody_yikh_vymiruvannia.pdf
7. Івченко І.Ю. Моделювання економічних ризиків і ризикових ситуацій: [навчальний посібник] / І.Ю. Івченко. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 344 с.
8. Ігнатенко А. В. Механізми нейтралізації фінансових ризиків українських підприємств в умовах глобалізації / А. В. Ігнатенко, В. Г. Кабанов, О. І. Харченко // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – №5 (95). – С. 136-144.
9. Ілляшенко С.М. Економічний ризик: Навч. посіб. 2-ге вид., доп. перероб. - К.: Центр навчальної літератури, 2004.
10. Козьменко О.В., Роєнко В.В. Структуризація інвестиційних ризиків страхових компаній / О.В. Козьменко, В.В. Роєнко. – Режим доступу: <http://insurance.uabs.edu.ua/uk/biblioteka/statti/296-strukuryzatsiia-investytsiinykh-ryzykiv-strakhovykh-kompanii.html> .
11. Міністерство фінансів України: офіційний сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.minfin.gov.ua>.
12. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського. – Режим доступу до електронних документів: <http://www.nbuv.gov.ua>.

13. Національна комісія, що здійснює регулювання у сфері ринків фінансових послуг. – Режим доступу: <http://www.dfp.gov.ua>.
14. Національна парламентська бібліотека України: веб-сайт. – Режим доступу до електронних ресурсів: <http://www.nplu.org/ua>.
15. Некрасова А. В. Управління фінансовими ризиками в Україні в сучасних умовах / А. В. Некрасова, В. М. Пастухов // Економічний простір. – 2011. – Вип. 16 (125). – С. 112-121.
16. Офіційний сайт Ліги страхових організацій України. Режим доступу: uainsur.com.
17. Пікус Р. В. Класифікація фінансових ризиків страхових компаній – основа ефективного ризик-менеджменту / Р. В. Пікус // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Економіка. – 2006. – № 81-82. – С. 108-112.
18. Пластун В.П. Формування оптимального портфелю страхових послуг / В.П. Пластун. – Режим доступу: <http://insurance.uabs.edu.ua/uk/biblioteka/statti/276-formuvannia-optymalnoho-portfeliu-strakhovykh-posluh.html>
19. Портал «Все про страхование». – Режим доступу: <http://www.forinsurer.com>.
20. Посохов І. М. Аналіз змісту поняття ризик і наукові підходи щодо визначення сутності ризику / І. М. Посохов // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ" : зб. наук. пр. Темат. вип.: Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків: НТУ "ХПІ". – 2012. – № 5. – С. 101-108.
21. Рьжжкін И. И. Страхование технических рисков. – М.: Альфа-Пресс, 2010. – 480 с.
22. Старостіна А.О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: [навчальний посібник] / А.О. Старостіна, В.А. Кравченко. - К.: ІОЦ Видавництво "Політехніка", 2004. - 200 с.
23. Циба Я.В. Підходи до розуміння поняття «ризик» / Я.М. Циба // Електронне наукове фахове видання "Ефективна економіка". – 2014. – №2. – Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2761>
24. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: підручник / В. М. Шелудько. – К.: Знання, 2006. – 535с.
25. Daykin C., Penikainen T., Pesonen M. Practical Risk Theory for Actuaries. Chapman and Hall, London, – 1996. – 136 p.
26. Klein Chris. Looking for a Premium. Reinsurance Credit Risk and Bo. – Default Rates. // London: Benfield Industry Analysis and Research. – 2004. – P.16- 20.
27. Williams C.A. Principles of risk Management and insurance. T.2.-Mavlem, Pennsylvania, USA,.198, P.172.